17.2.2023

SUPO 196/01.04.01.00/2023

Eduskunnan talousvaliokunta

VNS 8/2022 vp Valtioneuvoston huoltovarmuusselonteko

Asiantuntijalausunto: Valtioneuvoston huoltovarmuusselonteko

Työ- ja elinkeinoministeriö on valmistellut valtioneuvoston ensimmäisen huoltovarmuusselonteon eduskunnalle. Eduskunnan talousvaliokunta on pyytänyt Suojelupoliisin asiantuntijalausuntoa valtioneuvoston huoltovarmuusselonteon luonnoksesta.

Pyydettynä lausuntonaan Suojelupoliisi esittää kunnioittavasti seuraavaa:

Suojelupoliisi pitää huoltovarmuusselonteon laatimista perusteltuna ja tärkeänä. Huoltovarmuuden kansainvälinen toimintaympäristö on muuttunut covid-19-pandemian myötä, ja Venäjän hyökkäys Ukrainaan on kiristänyt Euroopan ja Suomen turvallisuustilannetta. Lausuntopyynnön aikataulu ei mahdollista selonteon yksityiskohtaista arviointia, mutta huoltovarmuuden ja kansallisen turvallisuuden yhteydet on huomioitu selonteossa riittävällä tavalla.

Selonteossa määritellään keskeiset tavoitteet huoltovarmuuden kehittämiselle vuoteen 2030 mennessä. Huoltovarmuus tarkoittaa lausuntoluonnoksen mukaisesti varautumista kriiseihin ja häiriötilanteisiin sekä jatkuvuudenhallintaa turvaamalla yhteiskunnan elintärkeät toiminnot. Näiden perustarpeiden turvaaminen on edelleen huoltovarmuustyön keskiössä, mutta myös uudenlaisiin uhkiin varautuminen on olennainen osa tämän hetkistä huoltovarmuustyötä. Suomessa huoltovarmuustyö perustuu julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin yhteistyöhön. Suojelupoliisi tukee osaltaan huoltovarmuustyötä erityisesti silloin, kun kansallinen turvallisuus on uhattuna.

Kansallisen turvallisuuden uhkat voivat kohdistua yhteiskunnan perustoimintoihin, valtiollisen itsemääräämisoikeuden säilyttämiseen tai valtion kykyyn tuottaa turvallisuutta väestölle. Kuten selontekoluonnoksessa kuvataan, monet näistä yhteiskuntaamme kohtaan suuntautuvista uhkista ovat kansainvälisiä, entistä monimuotoisempia ja vaikeasti ennakoitavia. Suomalaisen yhteiskunnan perustoimintojen häirintä ja lamauttaminen saattaisi vakavimmillaan johtaa kansallisen turvallisuuden ja hengen tai terveyden laajamittaiseen vakavaan vaarantumiseen. Huoltovarmuus on yksi yhteiskunnan elintärkeistä toiminnoista, joihin kohdistuviin uhkiin Suojelupoliisi kohdistaa tiedustelua.

Suomen kriittinen infrastruktuuri on ulkomaisen tiedustelutoiminnan pitkän aikavälin kohteita. Suojelupoliisi tuottaa ennakoivaa tietoa kriittiseen infrastruktuuriin liittyvistä kansallisen turvallisuuden uhkista. Suojelupoliisiin vastuulle kuuluu ensisijaisesti kriittisen infrastruktuurin suojaaminen toiminnalta, jonka tavoitteena on siihen kohdistuva vakoilu, vihamielinen vaikuttaminen, häiritseminen tai tuhoaminen. Venäjän hyökkäyssodan sekä Suomen Nato-jäsenyysprosessin myötä kriittiseen infrastruktuuriin kohdistuvan ulkomaisen tiedustelun ja vaikuttamisen uhka on kohonnut sekä fyysisessä että kyberympäristössä. Tämän lisäksi autoritaarisesta valtiosta tuleva organisaatio voi saada pääsyn ja vaikutusmahdollisuuden kriittiseen infrastruktuuriin omistusten kautta tai palveluntuottajana toimiessaan. Myös suomalaisilla palveluntuottajilla työskentelevät autoritaaristen maiden kaksoiskansalaiset voivat joutua toisen kotimaansa tiedustelupalveluiden painostuksen kohteeksi.

SUOJELUPOLIISI
Ratakatu 12, PL 151, 00121 HELSINKI
Vaihde 0295 480 131 | kirjaamo@supo.fi | www.supo.fi

Myös suomalaiseen energiasektoriin kohdistuu tiedustelun ja vaikuttamistoiminnan sekä omistuksiin ja palveluntuotantoon liittyvä uhka. Toistaiseksi Venäjän hyökkäyssota on vaikuttanut Euroopan ja Suomen energiasektoriin etenkin hintojen nousun ja saatavuusongelmien kautta. Suojelupoliisi pitää tärkeänä, että ulkomaalaisten yritysostojen seurantaan sekä kiinteistöomistuksen valvontaan liittyvät kansallisen turvallisuuden seikat on nostettu esiin selonteossa. Suomessa energiasektori, kuten muukin kriittinen infrastruktuuri, on pitkälti yritysten hallussa. Turvallisuuden eteen tehdään yrityksissä jatkuvaa työtä myös kyberympäristössä, ja sekä Kyberturvallisuuskeskus että Suojelupoliisi ovat työssä tukena.

EU-tasolla on annettu tai on vireillä useita aloitteita, jotka vaikuttavat suomalaiseen huoltovarmuustyöhön jatkossa. Keskeisin näistä on kriittisten toimijoiden häiriönsietokykyä koskeva ns. CER-direktiivi (Resilience of Critical Entities). Direktiivin tarkoituksena on parantaa Euroopan unionin kannalta välttämättömien palvelujen häiriönsietokykyä, ylläpitää yhteiskunnan elintärkeitä ja taloudellisia toimintoja sekä varmistaa, että sisämarkkinoilla toimivilta kriittisiltä toimijoilta edellytetään jatkossa yhdenmukaista varautumisen tasoa riippumatta siitä, missä jäsenvaltiossa ne toimivat. Kansallinen turvallisuus ei kuitenkaan EU:n perussopimuksen nojalla kuulu unionin toimivaltaan. Suojelupoliisi katsoo, ettei kansallista turvallisuutta koskevia tietoja tule raportoida automaattisesti komissiolle tai muille tahoille. Asiasta pystyttäneen säätämään aikanaan kansallisessa laissa.

Huoltovarmuusselonteon luonnos toteaa, että kansalaisten ja pk-yritysten tietoisuuden ja osaamisen kehittämiseen on kiinnitettävä nykyistä enemmän huomiota. Lisäksi pienten ja keskisuurten yritysten sekä kansalaisten tietotarpeita ja osaamisen vahvistamiseen tähtääviä toimenpiteitä tulee valmistella ja toteuttaa yhdessä sidosryhmien kanssa, hyödyntäen olemassa olevia yhteistyörakenteita (poolit). Turvallisuusselvitykset ovat tärkeä työkalu kriittisen infrastruktuurin suojelemisessa. Suojelupoliisi tekee turvallisuusselvityksiä sekä henkilöistä että yrityksistä. Turvallisuusselvitysten tarkoitus on ennaltaehkäistä kansallista turvallisuutta vaarantavaa toimintaa. Vuonna 2021 Suojelupoliisi laati hieman yli 90 000 henkilöturvallisuusselvitystä.

Suojelupoliisi tukee selonteossa esitettyä tavoitetta valtioneuvoston huoltovarmuuden tavoitepäätöksen päivittämisestä. Suojelupoliisin ja huoltovarmuusorganisaation välisen yhteistyön kehittäminen on tärkeää, sillä Suojelupoliisi voi herkistää huoltovarmuuden kannalta keskeisiä toimijoita ennalta ehkäisevin turvallisuusluennoin ja -tapaamisin insider-riskin ja vieraan valtion tiedustelun kaltaisten uhkien mahdollisuudelle. Keräämällään tiedolla Suojelupoliisi voi mahdollisuuksien mukaan varoittaa toimijoita heihin välittömästi kohdistuvasta vihamielisestä toiminnasta. Pooliorganisaatiot ja HVK:n asiantuntijat puolestaan tarjoavat Suojelupoliisille väylän jakaa sekä saada tietoa elinkeinoelämän kohtaamista herätteistä ja heidän uhka-arvioistaan. CER-direktiivin toimeenpanovaiheen myötä tässä yhteistyössä avautuu uusia mahdollisuuksia.

Osastopäällikkö Mirkka Kreus

Erityisasiantuntija Lauri Holmström

Liitteet

Jakelu

Tiedoksi